

RAUF HACI

BSU-nun dosenti

E-mail: TarixVeOnunProblemleri@gmail.com

TÜRKİYƏ RESPUBLİKASINDA TƏHSİL, ELM VƏ DİN

Açar sözlər: Türkiyə Respublikası, ictimai təhsil, məktəbəqədər təhsil, orta təhsil, universitetlər, 4+4+4 təhsil sistemi

Key words: Republic of Turkey, public education, pre-school education, secondary education, universities, 4+4+4 education system

Ключевые слова: Турецкая Республика, общественное образование, дошкольное образование, среднее образование, университеты, учебная система 4+4+4

Elm və texnikanın yüksək sürətlə inkişaf etdiyi, bazar iqtisadiyyatına keçildiyi indiki dövrdə təhsil sisteminin islahatı və təhsil ocaqlarının işinin yenidən qurulması günün ən mühüm və aktual məsələlərindən biridir. Elmi-texniki tərəqqinin inkişafı, iqtisadi islahatların səmərəli aparılması Türkiyə Respublikasının həyatının bütün sahələrində dünya standartlarına cavab verən savadlı gənc kadrların və ən yeni texnologiyaların cəmiyyət həyatında tətbiqini tələb edir. Təsədüfə deyildir ki, yaşadığımız yüzilliyi YUNESKO elm və təhsil əsri, intellekt əsri elan etmişdir. 75 milyonluq Türkiyə Respublikasında təhsil alanların demək olar ki, 50%-dən çoxunun gənc olduğunu, XXI əsrin yüksək elm, təhsil və intellekt əsri olacağını Mustafa Kamal Paşa Atatürk “türk xalqının savadlanaraq təhsil alması və bununla Türkiyənin dünyanın aparıcı dövlətlərindən birinə çevrilə biləcəyini” öz çıxışlarında qeyd edirdi.

Bu Türkiyə Respublikasının təhsil sistemi milli zəminə, ümumbəşəri dəyərlərə əsaslanmaqla demokratik xarakter daşıyır. Təhsil hüququ vətəndaşların əsas hüquqlarından biridir. Təhsil və elm sistemi qarşısında duran vəzifələr Türkiyə Respublikasının Konstitusiyasına, Təhsil qanununa və beynəlxalq hüquq normalalarına uyğun olaraq həyata keçirilir. Türkiyədə Respublika idarəçiliyinin qurulma mərhələsindən etibarən türk elminin yaranması və inkişafını təhsil sisteminin yaranması şəklində izah etmək olar. 1921-ci ildə Atatürkün liderliyi dövründə təşkil edilərək yaradılan Maarif Konqresində ibtidai məktəb proqramlarının inkişaf etdirilməsi və orta təhsil təşkilatlarının proqramları və dərs mövzuları təsdiq edildi. 3 mart 1924-cü ildə xalqın savadlanması üçün çıxarılan Tövhid-i Tedrisat qanununa əsasən bütün məktəblər Maarif Nəzarətinə götürülmüş və bununla o dövrə mövcud problemlər ortadan qaldırılaraq təhsil və elmdə milli bir bütünlüyün təmin edilməsinə çalışıldı. Bu mənada 1928-ci ildə "Millət Məktəbləri", 1930-cu illərdən etibarən kəndlərdə "Halk Okuma Odaları" və 1931-ci ildən etibarən də "Xalq evləri" açıldı. Bu addım vətəndaşlara oxuma yazma kursları, mədəni və sənət sahələrində və müxtəlif peşə mövzuları hazırlanmaqda yardım etmək idi.

Bu dövrdə xarici mütəxəssislərdən də faydalanmaqla Dewey, Budursa, Kuhne kimi elm və təhsil alimləri Türkiyədə işləyərək təhsilin və elmin inkişafı ilə bağlı təkliflər təqdim edirdilər. 1932-ci ildə Cenevre Universitetindən A. Malche, Türk Universitetlərinin 1933-cü ildə yenidən hazırlanması üçün layihə hazırladı. 1933-cü ildə reallaşdırılan universitet islahatı ilə Darülfünunun, İstanbul Universitetinə çevrilərək mövcud müəllimlərin çoxunun işinə son verilməklə onların yerinə Almaniyaadakı Nazı təzyiqindən qaçan professorlar dəvət edildi. Bu islahat nəticəsində universitet, Milli Təhsil Nazirliyinin sərəncamına verildi. 1925-ci ildə Ankarada Hüquq Məktəbi, 1930-cu ildə Əkinçilik İnstitutu, 1935-ci ildə Dil Tarix və

Coğrafiya Fakültəsi, 1943-cü ildə Fən Fakültəsi, 1945-ci ildə Tibb Fakültəsi, 1949-cu ildə İlahiyyat fakültəsi açıldı. 1937-ci ildə kənddə həm təhsil işlərini görəcək, həm də əkinçiliyi texniki inkişafa uyğun bir şəkildə kəndliyə öyrədəcək müəllimlərin yetişdirilməsi üçün “Kənd Təlimçiləri Qanunu” verildi. Bu istiqamətdə 1937-1938-ci ildə İzmir-Kızılçullu və Eskişehirində iki kənd müəllim məktəbi açıldı. Bu məktəbləri ölkə daxilində yayaraq çoxaltmaq məqsədiylə, 17 Aprel 1940-cı ildə “Kənd İnstitutları Qanunu” qüvvəyə mindi. Bu proseslərlə ölkə daxilində ibtidai məktəbdən sonra 5 illik təhsil verən 21 Kənd İnstitutu yaradılaraq fəaliyyətə başladı. Kənd İnstitutlarının 15000 qədər müəllim və 2000 qədər həkimin yetişdirdiyi tarixi statistik mənbələrdə qeyd edilir. Bu rəqəmlər o dövr üçün çox böyük bir rekord rəqəm idi. 1950-ci illərdə, təhsildə Amerikansayağı modelinin əlamətləri görünməyə başladı. 1960-cı illərdə isə Türkiyə Respublikasında planlı inkişaf dövrü başlanmış oldu.

Cümhuriyyət dövründəki Milli Təhsili bəyənməyənlər üçün Osmanlı İmperatorluğu sərhədləri daxilində 1900-cü ildə Türkiyə hüduqlarında azsaylı xalqlardan olan - rum, erməni və yəhudilərə aid 2596 azlığın ibtidai məktəbi və Almaniya, Avstriya, Fransa, İngiltərə və ABŞ-a aid 215 ibtidai məktəb açıldı. Bundan başqa azlıq və xarici dövlətlərə aid ibtidai məktəbdən yuxarıda duran 80 orta dərəcəli məktəb də vardı. Halbuki 2,5 milyon Türkün yaşadığı Almaniyada iki dildə Alman və Türkcə təhsil verən yalnız bir məktəb vardır ki o da, “Əziz Nəsən Sınaq İbtidai məktəbi” adlanır.

Türkiyədə təhsil və elm ədalət, təhlükəsizlik və sağlamlıq kimi dövlətin əsas funksiyalarından biri olub dövlətin yoxlaması və nəzarəti altındadır. Milli Təhsil və Elm Nazirliyi mərkəz təşkilatı və xaric təşkilatları təhsil xidmətləri istiqamətində əhəmiyyətli vəzifələr boynuna götürməkdədirlər. Təhsil haqqı, Türkiyə Respublikasının Konstitusiyası ilə zamanət altına alınmış, təhsilin növ və addımlarını təşkil edən qanunla Türk Təhsil Sistemi bu günkü inkişaf səviyyəsini qurmuşdur. Türk Milli Təhsil Sisteminin ümumi çərçivəsi, 1739 sayılı Milli Təhsil Təməl Qanunu ilə müəyyən olunmuşdur.

Türkiyədə təhsil sistemi 5 hissədən təşkil olunur:

1. Məktəbə qədərki təhsil (körpələr evləri və ya bağçalar)
2. İbtidai təhsil - birinci addım (ibtidai məktəblər)
3. İbtidai təhsil - ikinci addım (orta məktəblər)
4. Orta təhsil (liseylər)
5. Ali təhsil (universitetlər)

Türkiyə Respublikası Konstitusiyasının 42-ci maddəsinə əsasən heç kim təhsil və təhsil hüququndan məhrum edilə bilməz. Orta məktəbdə təhsil dinindən, milli mənsubiyyətindən və cinsindən asılı olmayaraq bütün Türkiyə Respublikası vətəndaşları üçün məcburidir və bu səbəbdən dövlət məktəblərində təhsil heç bir ödəniş haqqı olmadan həyata keçirilir və strateji əhəmiyyət daşıyan sahələrdən biri sayılır. Lakin Türkiyə Respublikasında təhsilin inkişafı həmişə bu günkü səviyyədə olmamış, zaman-zaman həyata keçirilən islahatlar nəticəsində böyük çətinlik və bir sıra sınaqlarla üzləşmişdir. 1923-cü ildə qurulan Türkiyə Respublikasına Osmanlı imperiyasından bir universitet və yeddi təhsil müəssisəsi miras qalmışdı (8).

Türkiyə Respublikası təhsildə mövcud geridə qalmışlığı təhsil və elm sahəsində islahatlar həyata keçirərək uğurla aradan qaldırmağa nail ola bildi. Mustafa Kamal Paşa Atatürk, 7 fevral 1923-cü il tarixində Balıkesirdə Zağonos Paşa Məscidində xütbə oxumuştur. 1924-cü ildə çıxarılan 430 sayılı “Tevhidin Tədrisat Qanunu” ilə mədrəsələr bağlanmış və aşağı səviyyədə İmam-Xətib məktəbləri ilə İstanbul Universitetində İlahiyyat fakültəsi açılmışdır. 1 mart 1924-cü ildə tarixində Türkiyədə xəlifəliklə birlikdə Şəriyyət və Vəqflər də aradan

qaldırılmış, onun yerinə Dəyanət İşləri rəisliyi yaradılmış oldu. 1924-cü ildən liseylərdə din dərsləri aradan qaldırılmış, dini təhsilin ibtidai təhsillə, fənn təhsilinin isə liseylərdə tədris ediləcəyi elan edilmişdi. Beləliklə respublika quruluşunun ilk illərindən mədrəsə-məktəb ikiliyinə son qoyulmaqla təhsil, yalnız məktəblərdə tədris edilməyə başlandı. Atatürk, müasir bir millət və dövlət meydana gətirmək üçün 1926-cı ildə Quran-ı Kərimi Türkcəyə tərcümə etdirdi. Bu dövrdə Səhih-i Buxari adlı Hədis kitabı da Türk dilinə tərcümə edilmiş, 1927-ci ildən isə Ərəb hərfləri aradan qaldırılaraq Türkiyə Respublikası Latin əlifbasını qəbul etmiş oldu.

14 aprel 1928-ci ildə Konstitusiyanın “Türkiyə Cümhuriyyətinin Dini İslam dinidir” 2-ci maddəsi aradan qaldırılmaqla məclis andları dünyəviləşdirilmiş oldu. Qanunda “Dövlətin dini İslamdır” sözlərinin çıxarılması doğru bir addım olaraq, dövlət hökmü bir şəxsiyyət olduğuna görə onun dini ola bilməz. Əgər dövlətin dini olsa o, öz dinindən olmayanlara qarşı tərəfsizlik göstərərək davrana bilməz. Türkiyə Təhsil Nazirliyinin 29 avqust 1929-cu il tarixli əmri ilə məktəblərdən ərəb və farsca dərsləri çıxarılmış oldu. 1932-ci ildə Türkiyədə bütün məscidlərdə xütbələrin türkcə oxunulmasına başlanılmış və 1933-cü ildə verilmiş əmrlə ərəbcə azanın oxunması yerinə türkcə oxunması qanunu qəbul edildi. Bundan başqa 1933-cü ildə İnstitutlarda İlahiyyat Fakültələri bağlanaraq Ədəbiyyat Fakültəsinə birbaşa bağlı olan Şərq Dilləri İnstitutu yaradılmış oldu. Bununla bərabər 1940-cı ildə Ankara və İstanbuldakı liseylərdə 3 latın dilli sinfi də açılmış oldu.

Hər bir ölkənin mədəniyyəti özündə onun tarixini, dinini, dilini, incəsənətini, mətbəxini, elm və təhsilini əks etdirir. Türkiyə bu gün öz təhsili, elmi və mədəniyyəti ilə dünyada sayılıb seçilən ölkələrdən biridir. Tarix boyu Anadolu türkləri planlı şəkildə hərbi təhsil, dini təhsil və akademik təhsilin fərqli səciyyə daşıyan mərhələlərindən keçmişlər. Məhz bu istiqamətdə Türkiyə Respublikası türk xalqının savadlanması üçün yarandığı gündən elm və təhsildə bir sıra islahatlar keçirtmişdir. Atatürkün elm və təhsil sahəsindəki addımlarını islahatların başlanğıcı istiqamətində bir nümunə olaraq götürməklə - milli təhsili dini təhsildən ayrılmış, hərbi təhsili isə elmi təməllər üzərində qurulmuşdur (3).

Qurtuluş illərində Türkiyədə mövcud 12 milyon əhalinin çoxu oxuyub-yazmağı bacarmırdı. Türkiyə Respublikasında təhsil sistemi, 8 illik icbari təhsilə əsaslanır. Daha sonra, 4 illik orta təhsil sistemi gəlir. Universitetlərə keçid isə “Tələbə seçmə sınağı” yolu ilə həyata keçirilir. Həmçinin genişlənmiş təhsil sistemləri bazasında xalq təhsili sistemi də mövcud olmaqla açıq təhsil sistemi də çox vaxt şagird tərəfindən işlədilməkdədir. 1930-cu illərə qədər cəmi 2 universitetin-İstanbul Texniki və İstanbul Universitetlərinin mövcud olduğu halda, bu günkü Türkiyə Respublikasında onların sayı 180-dən çoxdur. Türkiyənin ən qədim universiteti İstanbul Universitetinin yaradılması 1456-cı ilə, İstanbul Texniki Universitetinin fəaliyyətə başlaması isə 1773-cü ilə aiddir.

1961-ci ildə Türkiyə Respublikası Konstitusiyasının 120-ci maddəsinə əsasən Universitetlər qanunla özəl qurumlar olaraq yer alır. 27 sentyabr 1960-cı ildə verilmiş 115 sayılı Qanuna müvafiq olaraq 1946-cı il tarixli 4936 sayılı qanunun bəzi maddələri dəyişdirilmiş və ona yeni maddələr əlavə olunmaqla, Milli Təhsil Nazirliyinin Universitetlər üzərində mövcud səlahiyyətləri azaldılmış oldu. Bu islahatlara aşağıdakıları aid etmək olar:

1) 1924-cü ildə Tövhid-i Tədrisat Qanununun qəbulu. Bu qanunla bütün təhsil müəssisələri Milli Təhsil Nazirliyinin tabeliyinə təhkim edilmiş oldu.

2) 2 mart 1926-cı ildə qəbul edilən, “Maarif Təşkilatı Haqqında Qanun” isə təhsil xidmətləri sahəsini əhatə etmiş, qanunun qəbulu ilə Türkiyə milli təhsili idarə olunan bir quruluşa çevrilmişdir.

3) Türk əlifbasının latın hərflərinə əsasən təşkili və 1928-ci ildə onun qəbulu. Bu dəyişiklik türk xalqının oxuyub-yazmağı bacarmaq fərqlərini artırmış oldu.

4) 1931-ci ildə Türk Tarixi Təşkilatının Qurulması nəticəsində o, 1935-ci ildən rəsmi şəkildə Türk Tarixi Təşkilatı adını almış və Türk Milli Tarixinin yazılması və öyrənilməsində əsas köməkçi olmuşdur.

5) 1932-ci ildə Türk Dil Təşkilatının Qurulması ilə o, 1936-ci ildə rəsmi olaraq Türk Dil Qurumu adını almış oldu (2).

6) 1933-cü ildə İstanbul Universiteti rəsmi olaraq təhsildə fəaliyyətinə başlamışdır (4).

Türkiyədə İctimai təhsil bu gün ölkə mədəniyyətinin və şəxsiyyətin bir hissəsidir. Bu günün Türkiyə dövlətində - kürd, laz, çeçen, erməni, yəhudi, rum və digər xalqların öz mədəniyyətlərini qavramasına görə ictimai təhsilin çox müxtəlif nümunələri mövcud olmaqla onlar ölkə sərhədləri daxilində sərbəst surətdə fəaliyyət göstərirlər (5).

Türkiyə Respublikasında 2006-cı ildən başlayaraq ölkə daxilində orta təhsilin fəaliyyəti 4 illik Kollec sisteminə keçmişdir. Bu təhsilin Anadolu, texniki, xüsusi, axşam və.s. müxtəlif növləri olmaqla Anadolu və texniki liseylər SBS sistemi ilə şagirdlər yetişdirirlər. 2009-2010-cu yeni təhsil ilində ibtidai təhsilin məktəbəqədər təhsil sistemini 9 yaşa qaldırmışdır. Türkiyədə orta məktəb təhsili 8 il olmaqla din dərsləri məktəblərdə tədris etmək olduqca vacib olmaqla Məsud Yılmazın 55-ci hökuməti dövründə 18 avqust 1997-ci ildə gənc nəslin inkişafı naminə qəbul edilmişdir (9).

XXI əsrdə Türkiyə Respublikasının sosial - iqtisadi inkişafı, təhsil və elmlə bağlı yeni islahatların həyatda tətbiq edilməsinə bir daha təkan vermişdir. Belə ki, 2012-ci ildən Türkiyədə yeni hazırlanmış 4+4+4 təhsil sistemi qəbul edilmişdir (10). Bu yeni sistemə əsasən orta təhsil 12 illik olmaqla burada ibtidai və orta təhsil məcburi xarakter daşıyır. Bu qanunun qəbulu ilə ibtidai məktəb dörd il olmaqla bərabər orta məktəb təhsili də dörd il olmuş oldu. İbtidai məktəblərdə 4-cü sinifi başa vuran uşaqlar ya imam nətiqliyini öyrədərək təhsil verən orta məktəblərə və yaxud digər orta məktəblərdə təhsil almağa gedə bilirlər. Qısaca olaraq 4+4+4 sistemi, 8 illik zəruri təhsil yerinə, 12 illik pilləli təhsilə çevrilərək 12 illik təhsil müddəti üç mərhələyə ayrılmış oldu. Bu qanunun qəbulu ilə bağlı olaraq şagirdlər artıq liseyi tamamladıqları zaman diplomlarını ala biləcəklər.

Ali məktəblərə Tələbə Seçmə və Yerləşdirmə imtahanı 1974 və 1975-ci illərdə eyni gün səhər və günortadan sonra iki sınaqda, 1976-1980 illərdə eyni gündə və bir sınaqda həyata keçirilməklə, 1981-ci ildən etibarən iki pilləli imtahan sisteminə keçilmişdir. İki pilləli imtahan sisteminə ilk pilləsinə meydana gətirən OSS-Tələbə Seçmə İmtahanı-aprel ayında, ikinci pilləni həyata keçirən ÖYS-Yerləşdirmə İmtahanı isə-iyun ayında həyata keçirilir. 1982-ci ildən isə orta məktəblərdə namizədlərin diplom qeydləri toplanaraq orta təhsilini OBP-yəni Müvəffəqiyyətlə Vermiş Olanlar adı ilə onların göstərdikləri müvəffəqiyyətləri imtahan ballarına əlavə edilirdi. 1987-ci ildən başlayaraq isə həyata keçirilən Ali proqramlarla əlaqədar seçimlərini müəyyən sahələr üzrə yığan namizədlərə, imtahanda müəyyən testləri cavablandırmaq, terd qalanlarını isə cavablandırmamaq imkanında güzəştlər də verilmiş oldu. 1999-cu ildən başlayaraq isə iki pilləli imtahanın ikinci pilləsi olan Tələbəni Yerləşdirmə İmtahanı-ÖYS aradan qaldırılmaqla, imtahan OSS adı ilə Tək Pilləli İmtahan sisteminə keçməklə tək pilləli olaraq bəzi ali təhsil proqramlarının bal növlərində də dəyişiklər edilmişdi. 2006-cı ildən isə həyata keçirilən dəyişikliklə əlaqədar olaraq sualların bir qisminə əvvəlki illərdə olduğu kimi, OSS sistemi yolu ilə soruşulmuş, bir qismi isə lisey tədris sistemini nəzərə alaraq onlar yenidən hazırlanmış, bununla imtahanın tək pilləli olaraq həyata keçirilməsi tətbiqi həyata keçirilməyə başlanmışdır (7).

Türkiyədə ali təhsil orta məktəb məzunlarının müvafiq ixtisaslara sahib olmasını və yüksək səviyyəli mütəxəssislər kimi yetişməsinə təmin edir. Türkiyənin ali təhsil müəssisələri sırasına universitetlər, institutlar, konservatoriyalar, peşə ali məktəbləri daxildir. Milli Təhsil Nazirliyinin 81 şəhər və 924 bölgədə təhsillə bağlı olan yerli təşkilatları, şəhər və ya rayon milli təhsil müdiriyyəti fəaliyyət göstərir. 2014-ci ildə Türkiyə Respublikasının Ali təhsil sistemində 180-dən çox universitet fəaliyyət göstərir. Bunlardan 105-i dövlət universitetləri, yerdə qalanı vəqf universiteti və vəqf peşə yüksək məktəbidir (1). Belə ki, Türkiyə Respublikasında dövlət universitetləri hər hansı bir vəqf və ya xüsusi qurumla heş bir əlaqəsi olmayan, büdcəsi dövlət tərəfindən maliyələşdirilən universitetlərdir. 2008-ci ildən etibarən yeni universitetlərin yaradılması haqqında qəbul edilən Qanununa əsasən Türkiyənin hər bir şəhərində ən az bir dövlət universiteti açılmaqla fəaliyyət göstərəcəyi qarşıya məqsəd olaraq qoyuldu. Bundan əlavə Türkiyə Respublikasında 5 tip xüsusi məqsədli universitetlər də vardır ki, bunlara: 1) 2 - Yüksək Texnologiya İnstitutu; 2) 10 - Texniki Universitet; 3) 1 - Gözəl Sənətlər Universiteti; 4) 4 - Hərbi Məktəb; 5) 1 - Polis Akademiyasını aid etmək olar (6).

Türkiyə Respublikasının dünyada durmadan artan nüfuzunun gedişində Türkiyənin təhsil ocaqlarında gənclərə və yeniyetmələrə bilik və təhsil verməklə bərabər, onları daim dünyada inkişaf edərək artan informasiya axınlarından baş çıxarmağı, türk millətini və gənclərini öz praktik fəaliyyətlərində müasir tələblərə uyğun düzgün qərarlar qəbul etmək və öz xalqının mədəni dəyərlərini dünya xalqlarına çatdırmaq bacarığını aşılamağı tələb edir. Orta təhsilin məqsədi şagirdlərə ortaq mədəni dəyərləri aşılamaq, fərd və cəmiyyət məsələlərini anlatmaq, onları ölkənin sosial-iqtisadi və mədəni inkişafına layiqli töhfələr verə biləcək vətəndaş kimi yetişdirmək, şagirdləri həm ali təhsilə, həm peşə, həmçinin də müstəqil həyata hazırlamaqdır. Peşə və texniki orta təhsil peşə sahələrinə müvafiq olaraq müəyyən əmək qabiliyyəti, bacarığı və vərdisləri verən, şagirdləri ali təhsilə hazırlayan təhsil müəssisələri sayılır. Peşə və texniki orta təhsil müəssisələri sırasında oğlan texniki tədris məktəbləri, qız texniki tədris məktəbləri, ticarət və turizm tədrisi məktəbləri, din tədrisi məktəbləri əsas və önəmli yerlər tuturlar. Türkiyə Respublikasında özəl təhsilin məqsədi qüsurlu uşaqların tədrisə cəlb olunmasına, onların yaşadıkları cəmiyyətə integrasiyasına və müəyyən peşələrə yiyələnmələrinə kömək etməkdən ibarətdir. Özəl tədris müəssisələri Milli Təhsil Nazirliyinin nəzarəti altında fəaliyyət göstərir. Türkiyədə ali təhsil orta məktəb məzunlarının müvafiq ixtisaslara sahib olmasını və yüksək səviyyəli mütəxəssislər kimi yetişməsinə təmin edir. Türkiyənin ali təhsil müəssisələri sırasına universitetlər, institutlar, konservatoriyalar, peşə ali məktəbləri daxildir. Türkiyədə 105 dövlət, 62 vəqf universiteti və 17 peşə ali məktəbi fəaliyyət göstərir.

Türkiyə Milli Təhsil Nazirliyinin nəzdində bir sıra ölkədən xarici təşkilatlar da mövcuddur ki, bunların sırasında Türkiyənin Vaşinqton, Berlin, Bakı, Vyana, Brüssel, Kopenhagen, Paris, Tbilisi, Lahey, London, Stokholm, Qahirə, Ər-Riyad, Moskva, Nikosiya, Almatı, Bişkek, Daşkənd və Aşqabad şəhərlərində təhsil müşavirlikləri, Nyu-York, Los-Anceles, Berlin, Köln, Münhen, Ştutqard, Düseldorff, Essen, Frankfurt, Hamburq, Hannover, Sidney, Strasburq və Lion şəhərlərində təhsil nümayəndəlikləri fəaliyyət göstərir.

İSTIFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT

1. Atatürkdən düşüncələr. Ankara, 1956.
2. Türkiyə tarixində təhsil məsələləri. Bakı, 1992.
3. Türkiyə tarixi. Bugünkü Türkiyə. 1980-2003. İstanbul, Cem yayım evi, 2004.

4. Türkiyə Cumhuriyyəti. 80 ilin xronologiyası. Anadolu Ajansı Genel müdürlüğü. İç xəbərlər müdürlüyü. İkinci nəşr. Ankara. 2001
5. Prof. Dr. Hamza Eroğlu. Türk inkılap tarixi Yeniden düzenlenmiş, genişlənmiş. Yeni nəşr. Ankara, 1990
6. Türkiyə Cumhuriyyəti tarixi. I. Atatürk Kültür, Dil və Tarih Yüksek Kurumu. Ankara, Atatürk araşdırma mərkəzi, 2002.
7. Türkiyə Cumhuriyyəti Tarixi. II c. Atatürk Kültür, Dil və Tarih Yüksek Kurumu. Ankara, Atatürk araşdırma mərkəzi, 2012
8. Ahmət Mumcu. Türkiyə Cümhuriyyəti İnqılap Tarixi Atatürkçülük. İstanbul, Milli Eğitim Basım evi, 1995
9. Ahmet Emil Ertunc. Cümhuriyyətin Tarixi. Yaşadıklarımızın dünəni-bugünü. İstanbul, Pinar yayınları, 2004.
10. www.zaman.az.

РАУФ ГАДЖИ

ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И РЕЛИГИЯ В ТУРЕЦКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

Реформы в высшем и среднем учебных заведениях Республики Турции. Наука и религия, их развитие. Административные реформы в новом этапе развития страны

RAUF HAJI

EDUCATION, SCIENCE AND RELIGION IN THE REPUBLIC OF TURKEY

Appearance of Turkey Republic and reforms in education field. Applying of public, primary and high education. Reforms that carried out in graduation and admission fields.

Rəyçilər: t.e.d. H.Məmmədov, t.e.d. İ.Məmmədov

BSU-nun "Avropaşünaslıq" kafedrasının 2 oktyabr 2014-cü il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №2).